

ODESÍLATEL:

Mgr. Evžen Doležal
ředitel odboru
posuzování vlivů na životní prostředí
a integrované prevence
Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65
100 10 Praha 10

ADRESÁT:

dle rozdělovníku

V Praze dne 20. října 2017
Čj.: MZP/2017/710/1985
Vyřizuje: Ing. Tytlová
Tel.: 267 122 072

Věc: Metodický výklad k aplikaci vybraných nových pojmů a požadavků zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů a zejména ve znění zákona č. 326/2017 Sb. (dále jen „zákon č. 100/2001 Sb.“)

Odbor posuzování vlivů na životní prostředí a integrované prevence Ministerstva životního prostředí (dále jen „MŽP“) Vám pro zajištění jednotného postupu při aplikaci zákona č. 100/2001 Sb. zasílá metodický výklad k aplikaci některých nových pojmů zaváděných zákonem č. 326/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., a dále některých nových požadavků na zpracování podkladů v rámci posuzování vlivů záměru na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb. Konkrétně se tento metodický výklad zabývá pojmy biologická rozmanitost, změna klimatu a dalšími souvislostmi.

Zákonem č. 100/2001 Sb. nově používané pojmy „biologická rozmanitost“ a „změna klimatu“ vycházejí z revidované směrnice EIA (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/52/EU ze dne 16. dubna 2014, kterou se mění směrnice Rady 2011/92/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí). K vypracování tohoto metodického výkladu se MŽP zavázalo v rámci vypořádání mezirezortního připomínkového řízení k tzv. transpoziční novele v podobě zákona č. 326/2017 Sb.

1) Biologická rozmanitost

Při výkladu pojmu „biologická rozmanitost“ (biodiverzita) pro účely zákona č. 100/2001 Sb. je nutné vycházet z definice pojmu dle článku 2 Úmluvy o biologické rozmanitosti, podle které je biologická rozmanitost (biodiverzita) chápána jako variabilita všech žijících organismů včetně suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí, a zahrnuje různorodost v rámci druhů, mezi druhy i mezi ekosystémy. Nejedná se tedy jen o pouhý součet všech genů, druhů a ekosystémů, ale spíše o variabilitu uvnitř a mezi nimi.

V rámci procesu posuzování vlivů dle zákona č. 100/2001 Sb. je nutné brát v potaz zájmy týkající se zajištění zachování diverzity zejména druhů a reprodukční kapacity

ekosystémů vč. jejich vnitřních funkčních vazeb jako základního životního zdroje a zachování diverzity ekosystémů.

Vliv na biodiverzitu také bude jedním z kritérií při rozhodování (příloha č. 2 k zákonu č. 100/2001 Sb.), zda záměr podrobit procesu EIA (jak z hlediska jeho charakteru, tak umístění), a ve vztahu k ovlivnění biologické rozmanitosti je třeba navrhovat taktéž opatření k prevenci, vyloučení, snížení, popřípadě kompenzaci nepříznivých vlivů záměru na životní prostředí. Účelem výše uvedeného je přispět k zastavení úbytku biologické rozmanitosti.

Rozsah nově požadovaných údajů

Oznámení záměru dle přílohy č. 3 a dokumentace vlivů záměru na životní prostředí (dále jen „dokumentace“) dle přílohy č. 4 k zákonu č. 100/2001 Sb. (např. kapitoly B.I.5., B.I.6. a relevantní části kapitol B.II. a B.III.) musí obsahovat zejména údaje o tom, jak je v rámci předkládaného záměru řešeno udržitelné využívání přírodních zdrojů a ovlivnění druhů a ekosystémů, jejich zábor (resp. zábor jejich stanovišť v případě druhů) nebo znečišťování záměrem, opatření k rozvíjení tzv. zelené a modré infrastruktury (např. propojující prvky a plochy zeleně s vodními plochami včetně využití ploch objektů, zadržování a zasakování nebo využívání srážkové vody, aj.), příp. další opatření k podpoře biodiverzity. Ve smyslu využívání zdrojů vázaných na zajišťování biologické rozmanitosti v zájmovém území pak, jak jsou tyto prvky a infrastruktury záměrem využívány, zabírány, spotřebovány, apod.

Údaje o stavu životního prostředí v popisové části oznámení záměru dle přílohy č. 3 a dokumentaci dle přílohy č. 4 k zákonu č. 100/2001 Sb. (kapitoly C.2.) by měly obsahovat zejména údaje o rozložení zastižených či jinak zjištěných rostlinných a živočišných druhů a vazeb mezi nimi vč. jejich role v zajišťování biologické rozmanitosti v zájmovém území včetně identifikace nepůvodních invazních druhů a cest jejich šíření, údaje o trendech výskytu těchto druhů (např. zánik druhů, stanoviště), stavu dotčené chráněné části životního prostředí (např. významného krajinného prvku, územního systému ekologické stability krajiny, zvláště chráněných území, přírodních parků, evropsky významných lokalit, ptačích oblastí aj.), příp. další. A to v rozsahu odpovídajícím dostupnosti a relevanci těchto údajů s ohledem na předpokládané vlivy posuzovaného záměru.

Zhodnocení únosného zatížení (kapitola C.3. dokumentace) musí obsahovat rovněž předpokládanou kritickou úroveň, tzv. environmentální limit pro zachování biologické rozmanitosti, jehož překročení není přijatelné nebo přípustné. Biodiverzitu lze na úrovni druhové a ekosystémové také kvantifikovat pomocí příslušných indexů biodiverzity.

Zhodnocení vlivu na biologickou rozmanitost

Provedení záměrů a hodnocení jejich vlivu na biologickou rozmanitost je třeba řešit v oznámení záměru dle přílohy č. 3, zejména však v dokumentaci dle přílohy č. 4 k zákonu č. 100/2001 Sb. (kapitola D.I.7), především ve vztahu k relevantním cílům Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020 a Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016 – 2025, které jsou dostupné na webových stránkách MŽP. Vlivy záměru je nutno hodnotit i z hlediska předpokládaných vlivů změny klimatu a zohlednit tento vývoj v návrhu kompenzačních opatření a opatření k prevenci, vyloučení a snížení případných nepříznivých vlivů. Rovněž je třeba zohlednit opatření k podpoře druhů klíčových pro zachování biologické rozmanitosti a k bránění introdukci a zdomácnění nových nepůvodních invazních druhů. V potaz je nutné brát zejména evropsky významné druhy vč. ptáků a přírodní evropská stanoviště.

Provedení záměrů a hodnocení jejich vlivu na biologickou rozmanitost je třeba také řešit ve vazbě na rozmanitost druhů, stanovišť a ekosystémů jako předmětů ochrany území chráněných dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a s ohledem na stanovené cíle ochrany těchto území.

Úmluva Organizace spojených národů o biologické rozmanitosti (dále jen „úmluva“) vyžaduje, pokud je to možné a vhodné, posouzení významných negativních vlivů záměrů na biologickou rozmanitost, která je definována v článku 2 úmluvy, s cílem těmto vlivům zamezit nebo je minimalizovat. Předběžné posouzení těchto vlivů by mělo přispět k dosažení hlavního cíle, jímž je zastavení úbytku biologické rozmanitosti a degradace ekosystémových služeb do roku 2020 a jejich obnova všude tam, kde je to možné.

Opatření přijatá za účelem vyloučení, prevence, snížení a pokud možno vyrovnání významných negativních vlivů na životní prostředí, zejména na druhy a přírodní stanoviště se zvláštním zřetelem na druhy a přírodní stanoviště v zájmu Společenství by dle úmluvy měla pomoci zabránit zhoršení kvality životního prostředí a úbytku biologické rozmanitosti. Posuzování vlivů na životní prostředí vhodným způsobem určí, popíše a posoudí v každém jednotlivém případě přímé a nepřímé významné vlivy záměru na tyto faktory.

2) Změna klimatu

Při výkladu pojmu „změna klimatu“ pro účely zákona č. 100/2001 Sb. je třeba vycházet z definice pojmu dle článku 1 Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu, podle které se změnou klimatu rozumí taková změna klimatu, která je vázána přímo nebo nepřímo na lidskou činnost měnící složení globální atmosféry a která je vedle přirozené variability klimatu pozorována za srovnatelný časový úsek. Lze rovněž vycházet z definice používané v rámci Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC), podle kterého se jedná o jakoukoliv změnu klimatu v průběhu času, ať už v souvislosti s přirozenou variabilitou či jako důsledek lidské činnosti.

Rozsah nově požadovaných údajů

Údaje o záměru v popisové části oznámení záměru dle přílohy č. 3 a dokumentace dle přílohy č. 4 k zákonu č. 100/2001 Sb. (např. kapitoly B.I.5., B.I.6. a relevantní části kapitol B.II. a B.III.) by měly obsahovat zejména údaje o tom, jak je v rámci návrhu provedení záměru řešena jeho energetická náročnost a účinnost, mimo jiné s ohledem na přímé či nepřímé emise skleníkových plynů (CO₂, N₂O, CH₄ či jakékoliv jiné skleníkové plyny ve smyslu Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu), využití obnovitelných zdrojů energie a opatření ke snižování emisí či zlepšení energetické, provozní či logistické efektivity. Za přímé emise skleníkových plynů je třeba považovat nejen jejich přímou produkci, ale také změny ve využívání krajiny a lesnické činnosti (např. odlesňování), apod. Za nepřímé emise skleníkových plynů je třeba považovat emise související se zvýšenou poptávkou po dodávané energii i zvýšení poptávky na cestování a přepravu, emise ze zpracování odpadů a čištění odpadních vod, apod. Možná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů lze čerpat z níže odkazovaných dokumentů (např. tab. 10 dokumentu Pokyny k začlenění změny klimatu a biologické rozmanitosti do Posouzení vlivů na životní prostředí – EIA).

Údaje o stavu životního prostředí (kapitoly C.2.) by měly obsahovat zejména údaje o stavu klimatu v dotčené části zájmového území včetně dosavadních výskytů a četnosti klimatických a povětrnostních extrémů a přírodních katastrof a dále údaje o trendu a prognózách dalšího vývoje změny klimatu, v relevantním časovém výhledu dle předpokládané životnosti či trvání záměru, příp. další.

Zhodnocení únosného zatížení (kapitola C.3. dokumentace) by mělo obsahovat rovněž zhodnocení environmentálního rizika plynoucího z dosavadních i výhledových změn klimatu ve vztahu k záměru a k popisovanému stavu životního prostředí v dotčeném území včetně biologické rozmanitosti. Zejména pak to, jak je či není dotčené území schopno přizpůsobit se změně klimatu a jaké případné dopady z této schopnosti či neschopnosti plynou pro posuzovaný záměr.

Zhodnocení změny klimatu

V rámci údajů či komplexní charakteristiky a hodnocení možných významných vlivů záměru na životní prostředí v oznámení záměru dle přílohy č. 3, zejména však v dokumentaci dle přílohy č. 4 k zákonu č. 100/2001 Sb. (kapitola D.I.2), je třeba popsat a zhodnotit vliv záměru na zmírňování změny klimatu (vliv na mitigaci změny klimatu), vliv záměru na přizpůsobení se změně klimatu (adaptaci na změnu klimatu), ale také zranitelnost záměru samotného vůči dopadům změny klimatu. Provedení záměrů a jejich hodnocení z hlediska změny klimatu je třeba řešit například ve vztahu k relevantním klimatickým a energetickým cílům, zejména k cílům a opatřením Politiky ochrany klimatu v ČR, cílům Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR a cílům Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu, které jsou dostupné na stránkách MŽP.

Při hodnocení je třeba řešit a zohlednit následující hlediska:

- 1) Zmírňování (mitigace) změny klimatu záměrem
- 2) Vliv záměru na přizpůsobení se změně klimatu (adaptaci) a zranitelnost záměru vůči dopadům změny klimatu

add 1) Hodnocení zmírňování změny klimatu ze strany záměrů by mělo vycházet z přímých a nepřímých emisí skleníkových plynů, jejichž zdrojem je navrhovaný záměr samotný nebo ve spojení s jinými. Také pak z případného dopadu záměru na přírodní oblasti, které pomáhají množství skleníkových plynů v ovzduší snižovat a ve kterých jsou tyto plyny přirozeně akumulovány a mohou se v důsledku realizace záměru příp. uvolňovat (např. přírodní stanoviště, půdy, mokřady, lesy, aj.). Příkladem mitigačních opatření může být např. technologická změna nebo náhrada zdroje, která snižuje vstupy a emise, zvýšení zastoupení přírodních stanovišť, mokřadů, lesů či ukládání CO₂ do biomasy apod. Případně i přímá a nepřímá podpora rozvoje a uplatnění takovýchto opatření.

add 2) Hodnocení vlivů záměru na přizpůsobení se změně klimatu a hodnocení zranitelnosti záměru vůči dopadům změny klimatu by mělo být vztaženo k identifikovaným projevům a dopadům změny klimatu, kterými jsou např. dlouhodobé sucho, povodně a přívalové povodně, zvyšování teplot, extrémní meteorologické jevy (vydatné srážky, extrémně vysoké či nízké teploty a extrémní vítr) a přírodní požáry. Při hodnocení vlivu záměru na přizpůsobení se změně klimatu by měly být posouzeny zejména dopady záměru na přírodní prvky a zdroje, které přirozeně plní stabilizační a ochrannou funkci v dotčeném území a které zmírňují projevy změny klimatu (lesy, mokřady, vodní toky a nivy apod.). Při hodnocení zranitelnost samotného záměru by mělo být zhodnoceno, jak je daný záměr adaptován na změnu klimatu (např. zastínění a klimatizace budov, odolnost stavebních materiálů vůči extrémním teplotám, dostupnost vody v období sucha v kontextu vývoje změny klimatu apod.).

Opatření, která mají potenciál adaptace na změnu klimatu, jsou například zvýšení ploch zeleně i s ohledem na funkci stínění zpevněných a zastavěných ploch, realizace větrolamů a protierozních opatření, udržitelné hospodaření a nakládání s vodou (retence,

zasakování či využívání srážkových vod, přeměny nepropustných ploch na propustné, úsporná opatření), zajištění propustnosti liniových záměrů, začlenění prvků včasného varování a ochrany obyvatelstva před mimořádnými událostmi apod. Další opatření pro adaptaci na změnu klimatu jsou uvedena ve zmíněné Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR nebo v implementačním dokumentu strategie – Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu.

3) Doporučené podklady a zdroje informací

Pro zpracování údajů a hodnocení dle výše uvedených pokynů jsou doporučeny následující zdroje a literatura:

- www.mzp.cz/cz/strategicke_dokumenty_v_gesci_prehled
- www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu
- www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu
- ec.europa.eu/environment
- Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020
- Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016 – 2025
- Politika ochrany klimatu v České Republice
- Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v ČR
- Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR
- Národní akční plán adaptace na změnu klimatu
- Mezivládní panel pro změnu klimatu
- Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

Pro další informace a seznam využitelných zdrojů a literatury lze doporučit následující pokyny (anglicky):

- ec.europa.eu/environment
- www.ipcc.ch
- Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (Pokyny k začlenění klimatických změn a biologické rozmanitosti do Posouzení vlivů na životní prostředí – EIA).
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

Mgr. Evžen Doležal v. r.

Rozdělovník k č.j. MZP/2017/710/1985:

- krajské úřady
- Magistrát hlavního města Prahy

Na vědomí:

- CENIA, Česká agentura životního prostředí
- Ministerstvo pro místní rozvoj
- Ministerstvo dopravy
- Ministerstvo průmyslu a obchodu
- Ministerstvo zahraničních věcí
- Český báňský úřad

Rozdělovník (odbory MŽP) VS č.j. ENV/2017/VS/3051:

- odbory výkonu státní správy

Na vědomí:

- odbor právní a řízení státní správy
- odbor legislativní
- odbor druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků
- odbor energetiky a ochrany klimatu
- odbor obecné ochrany přírody